

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Henčekovej, PhD. a členov senátu JUDr. Zuzany Ďurišovej a JUDr. Milana Moravu v právnej veci navrhovateľky: **J. B.**, nar. X., úmrtie dňa X., naposledy bytom H. H., proti odporcovi: **Obvodný pozemkový úrad Rožňava**, Šafárikova č. 71, Rožňava, o preskúmanie rozhodnutia odporcu č. sp. 2008/00014, ev. č. 2008/000102 zo dňa 1. februára 2008, na odvolanie navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 3Sp/1/2008-41 zo dňa 22. januára 2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 3Sp/1/2008-41 zo dňa 22. januára 2009 **m e n í** tak, že rozhodnutie odporcu č. sp. 2008/00014, ev. č. 2008/000102 zo dňa 1. februára 2008 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** odporcovi na ďalšie konanie.

Účastníkom náhradu trov konania **n e p r i z n á v a**.

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Košiciach napadnutým rozsudkom č. k. 3Sp/1/2008-41 zo dňa 22. januára 2009 potvrdil podľa ustanovenia § 250q ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov (ďalej len „O. s. p.“) rozhodnutie odporcu č. sp. 2008/00014, ev. č. 2008/000102 zo dňa 1. februára 2008, ktorým odporca podľa § 5 ods. 2 zákona č. 503/2003 Z.z.

o navrátení vlastníctva k pozemkom a doplnení zákona NR SR č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 503/2003 Z.z.“) rozhodol, že navrhovateľke nemožno navrátiť vlastníctvo k pozemkom v katastrálnom území H., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., X., X., X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., X., X., X., X., X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., X., X., X., pozemnoknižná vložka č. X. ako parcela č. X., X., lebo v konaní bola preukázaná zákonná prekážka – nesplnenie podmienok § 3 zákona č. 503/2003 Z.z. Navrhovateľke odporca nepriznal ani právo na náhradu za predmetné pozemky podľa § 6 ods. 2 zákona č. 503/2003 Z.z. Odporca v rozhodnutí uviedol, že pozemky, ku ktorým si navrhovateľka uplatnila reštitučný nárok, prešli na štát podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb., pričom tento právny titul prechodu pozemkov na štát nie je uvedený v ustanovení § 3 zákona č. 503/2003 Z.z., čím navrhovateľka nesplnila podmienky § 3 zákona č. 503/2003 Z.z.

Krajský súd v rozsudku uviedol, že v preskúvanom prípade finančný odbor Okresného národného výboru v Rožňave na žiadosť žiadateľa Štátneho rybárstva, n.p. v Stupave podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. a § 11 vyhlášky č. 88/1959 Ú. v. vydal dňa 28. júna 1963 rozhodnutie č. Fin 88/ev.19/H/1962 máj, ktorým nehnuteľnosti v katastrálnom území H., uvedené vo výkaze plôch ku geometrickému plánu a súpisu nehnuteľností zo dňa 30. novembra 1961 č. 0-920-72-1/2-2 prešli dňom právoplatnosti uvedeného rozhodnutia do vlastníctva čl. štátu, konkrétne do správy Štátneho rybárstva, n.p. v Stupave. Tieto nehnuteľnosti sa na základe uvedeného rozhodnutia stali súčasťou vodného diela Rybníky a právnym nástupcom Štátneho rybárstva, n.p. v Stupave sa stal na základe Delimitačného protokolu z 27. apríla 1997 Východoslovenský rybársky podnik, š.p., Michalovce, ktorý tieto nehnuteľnosti odovzdal Slovenskému pozemkovému fondu v Bratislave, ktorý ich následne kúpnu zmluvou zo dňa 29. mája 1998 predal fyzickým osobám.

Ďalej uviedol, že navrhovateľka si uplatnila nárok na navrátenie vlastníctva podľa zákona č. 503/2003 Z.z. k nehnuteľnostiam, ktoré prešli na štát podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. Pretože takýto reštitučný titul prechodu pozemkov na štát nebol uvedený v ustanovení § 3 ods. 1 – 3 zákona č. 503/2003 Z.z., rozhodol odporca v súlade so zákonom, ak navrhovateľke ňou uplatnený

nárok nepriznal z dôvodu, že v danom prípade k prechodu vlastníctva na štát došlo podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. a tento reštitučný titul bol riešený zákonom č. 403/1990 Zb. a nie zákonom č. 503/2003 Z.z. V zmysle tohto zákona sa malo oprávneným osobám navrátiť vlastníctvo k pozemku, ktorý prešiel na štát alebo inú právnickú osobu, v prípadoch uvedených v § 3 ods. 1 písm. a/ až t/ zákona, avšak dôvod, pre ktorý si navrhovateľka uplatnila nárok na navrátenie vlastníctva zákon neobsahuje a reštitučné tituly, ako dôvody na navrátenie vlastníctva, sú v zákone taxatívne vypočítané a ich rozšírenie o iné dôvody nie je prípustné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd SR“) rozsudkom sp. zn. 2Sžo/121/2009 zo dňa 24. februára 2010 rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 3Sp/1/2008-41 zo dňa 22. januára 2009 ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1, 2 O. s. p.).

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd SR“) nálezom č. k. III. ÚS 212/2010-34 zo dňa 5. októbra 2010 rozhodol, že základné právo navrhovateľky vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Sžo/121/2009 zo dňa 24. februára 2010 porušené bolo. Ústavný súd SR rozsudok Najvyššieho súdu SR zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Uviedol, že reštitučné zákony, najmä zákon o mimosúdnych rehabilitáciách (č. 87/1991 Zb.) a zákon o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (č. 229/1991 Zb.) boli vydané s cieľom zmierniť následky niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom v týchto zákonoch špecifikovaného majetku v období rokov 1948 až 1989. Splnenie cieľa a účelu zákona vyžaduje, aby všetky orgány verejnej moci vychádzali z tejto špeciálnej úpravy pri posudzovaní nárokov osôb, ktorých majetok prešiel na štát alebo na inú právnickú osobu v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 a hlavne, aby v tom duchu interpretovali zákonom ustanovené okolnosti, v dôsledku ktorých došlo k prechodu majetku, a to predovšetkým tam, kde orgán verejnej moci musí vychádzať z vlastnej úvahy (napr. o konaní v tiesni, o politickej perzekúcii a pod.). Obdobie rokov 1948 až 1989 je označené ako obdobie neslobody podľa ustanovenia § 1 zákona č. 480/1991 Zb. o dobe neslobody.

Ústavný súd SR sa v náleze stotožnil s hodnotením Ústavného súdu Českej republiky, ktorý riešil totožné právne problémy z čias spoločnej štátnosti, keď uviedol, že k reštitučným nárokom je potrebné pristupovať zvlášť citlivo, aby v súdnom konaní prípadne nedošlo k ďalšej krivde. Reštitučné zákony, napr. zákon č. 87/1991 Sb. alebo zákon č. 229/1991 Sb. majú zabezpečiť, aby demokratická spoločnosť pristupovala aspoň k čiastočnému zmierneniu následkov minulých majetkových a iných krívd spočívajúcich v porušovaní všeobecne uznávaných ľudských práv a slobôd zo strany štátu. Štát a jeho orgány sú teda povinné postupovať, obzvlášť v konaní podľa týchto zákonov, v súlade so zákonnými záujmami osôb, ktorých ujma na základných ľudských právach a slobodách má byť aspoň čiastočne kompenzovaná (nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 6. novembra 1996 sp. zn. I. ÚS 289/1995, Sb. nál. a usn., č. 117, sv. 6). Rozhodnúť o prechode nejakej veci do tzv. socialistického vlastníctva podľa § 4 ods. 1 vládneho nariadenia č. 15/1959 Sb. o opatreniach týkajúcich sa niektorých vecí užívaných organizáciami socialistického sektora, bolo možné len u vecí užívaných na základe právneho titulu (nie teda u vecí užívaných iba fakticky) (nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 19. novembra 2001 sp. zn. IV. ÚS 2/2001, Sb. nál. a usn., č. 175, sv. 24).

Podľa Ústavného súdu SR predstavujú reštitučné zákony vo všeobecnosti právnu úpravu zmiernenia majetkových a iných krívd z obdobia od 25. februára 1948 do 1. januára 1990. Je to právna úprava, ktorá mala prispieť k zmierneniu rozsiahlych krívd, ku ktorým došlo v pomerne dlhom období v oblasti občiansko-právnych a administratívno-právnych vzťahov. Reštitučné zákony boli vydané s cieľom zmierniť následky niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom v týchto zákonoch špecifikovanom majetku v období rokov 1948 – 1989. Uplatnenie reštitučných predpisov má za cieľ obnoviť oprávneným osobám ich pôvodné vlastnícke vzťahy, prípadne poskytnúť náhradný pozemok alebo finančnú náhradu. K reštitúcii dochádza na základe presne stanoveného dôvodu, ktorým boli menovite uvedené prípady straty vlastníctva majetku (reštitučný titul).

Ústavný súd SR uviedol, že vládne nariadenie č. 15/1959 Zb. bolo vydané v rozpore s vtedy platnou ústavou, podľa ktorej obmedzenie vlastníctva a vyvlastnenie bolo možné vykonať iba na základe zákona (§ 9 ústavného zákona č. 150/1948 Zb. – Ústava Československej republiky) a keďže vládne nariadenie č. 15/1959 Zb. (teda nie zákon) bolo vydané na základe § 10 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 63/1958 Zb. o druhom päťročnom pláne rozvoja národného hospodárstva

Československej republiky, bolo zrejmé, že v postupoch podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. išlo predovšetkým o zoštátňovanie majetku na účely plnenia hospodárskych plánov a rozširovanie „socialistického vlastníctva“ a vtedajšie štátne orgány v úsilí naplňať túto „líniu“ nemali záujem skúmať v konkrétnych prípadoch splnenie podmienok, ktoré oprávňovalo rozhodnúť príslušný orgán o prechode vlastníctva na štát bez toho, aby bral ohľad na existujúce vlastnícke vzťahy.

Ústavný súd SR uviedol, že bez ďalšieho dokazovania, vedeného orgánmi verejnej moci, nemožno považovať za preukázaný okrem ďalších rozumných pochybností priebeh a následok konania, pokiaľ išlo o prechod vlastníckeho práva na štát podľa nariadenia vlády č. 15/1959 Zb. vo veci sťažovateľky (navrhovateľky).

Najvyšší súd SR ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O. s. p. v spojení s § 246c ods. 1 prvá veta O. s. p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie krajského súdu v rozsahu odvolania (§ 212 O. s. p.) ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, súc viazaný dôvodmi nálezu Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 212/2010-34 a dospel jednomyseľne k záveru, že rozsudok krajského súdu bolo potrebné zmeniť tak, že krajský súd rozhodnutie odporcu zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie. Rozhodol bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa ustanovenia § 250ja ods. 2 O. s. p. s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený minimálne päť dní vopred na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu SR www.nsud.sk. Rozsudok bol verejne vyhlásený dňa 29. júna 2011 (§ 156 ods. 1 a ods. 3 O. s. p.).

Účelom reštitučných zákonov je zmiernenie majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v rozhodnom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990. Zároveň mali reštitučné zákony zabezpečiť, aby demokratická spoločnosť pristupovala aspoň k čiastočnému zmierneniu následkov minulých majetkových a iných krívd, spočívajúcich v porušovaní všeobecne uznávaných ľudských práv a slobôd zo strany štátu. Uplatnenie reštitučných predpisov má za cieľ obnoviť oprávneným osobám ich pôvodné vlastnícke vzťahy, prípadne im poskytnúť náhradný pozemok alebo finančnú náhradu.

Reštitučný zákon č. 503/2003 Z.z. upravuje navrátenie vlastníctva k pozemkom, ktoré neboli vydané podľa osobitného predpisu. Vlastnícke právo sa vracia k pozemkom, ktoré tvoria

poľnohospodársky pôdny fond alebo do neho patria a lesný pôdny fond (§ 1 zákona č. 503/2003 Z.z.).

Oprávneným osobám sa navráti vlastníctvo k pozemku, ktorý prešiel na štát alebo na inú právnickú osobu v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990 v dôsledku vyvlastnenia za náhradu, ak nehnuteľnosť existuje a nikdy neslúžila na účel, na ktorý bola vyvlastnená (§ 3 ods. 1 písm. l/ zákona č. 503/2003 Z.z.).

Vládne nariadenie č. 15/1959 Zb. bolo vydané v rozpore s vtedy platnou Ústavou Československej republiky (ústavný zákon č. 150/1948 Zb.), jej ustanovením § 9, podľa ktorého obmedzenie vlastníctva a vyvlastnenie je možné vykonať iba na základe zákona a nie vládneho nariadenia. Navyše, vládne nariadenie č. 15/1959 Zb. bolo vydané na základe § 10 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 63/1958 Zb. o druhom päťročnom pláne rozvoja národného hospodárstva Československej republiky, bolo teda zrejmé, že v postupoch podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. išlo predovšetkým o zoštátnovanie majetku na účely plnenia hospodárskych plánov a rozširovanie socialistického vlastníctva. Vtedajšie orgány v úsilí naplňať túto „líniu“ nemali záujem skúmať v konkrétnych prípadoch splnenie podmienok, ktoré oprávňovali príslušný orgán rozhodnúť o prechode vlastníctva na štát.

Z dôvodovej správy k návrhu zákona č. 503/2003 Z.z. vyplýva, že cieľom predkladaného návrhu zákona je umožniť oprávneným osobám, ktoré neuplatnili svoj reštitučný nárok v lehote, aby tento mohli uplatniť v novej jednoročnej lehote. Predmetom úpravy zákona o navrátení vlastníctva k pozemkom je navrátenie vlastníctva (po splnení zákonom ustanovených podmienok) bez ohľadu na to, či oprávnený mohol svoj nárok uplatniť podľa predchádzajúcich reštitučných zákonov a neurobil tak v zákonom ustanovenej lehote, čím jeho nárok podľa predchádzajúcich reštitučných zákonov zanikol.

V dôvodovej správe sa k ustanoveniu § 3 návrhu zákona č. 503/2003 Z.z. uvádza, že reštitučné tituly (dôvody nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam) sú totožné s reštitučnými titulmi podľa ostatných reštitučných zákonov.

Podľa ustanovenia § 1 zákona č. 503/2003 Z.z. sa vlastníctvo navráti k pozemkom, ktoré neboli vydané podľa osobitného predpisu. V poznámke pod čiarou sa len príkladmo uvádza zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku, v znení neskorších predpisov a zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách, v znení neskorších predpisov.

Na základe toho sa navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam (za splnenia ostatných podmienok) vzťahuje na všetky prípady odňatia vlastníctva, ktoré boli ako reštitučné tituly označené v osobitných predpisoch (reštitučných zákonoch), teda aj v zákone č. 403/1990 Zb., ktorý sa vzťahuje na následky majetkových krívd spôsobených fyzickým osobám a súkromným právnickým osobám odňatím vlastníckeho práva k nehnuteľným a hnutelným veciam podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb.

Vychádzajúc z uvedeného, za reštitučný titul podľa ustanovenia § 3 v spojení s § 1 zákona č. 503/2003 Z.z. sa považuje aj prechod vlastníctva na Československý štát podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. Odporca preto pochybil, keď navrhovateľkou uplatnený nárok bez ďalšieho nepriznal z dôvodu, že k prechodu vlastníctva na štát došlo podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb., ktoré podľa odporcu nebolo reštitučným titulom.

Z uvedeného dôvodu bolo napadnuté rozhodnutie odporcu vydané v rozpore so zákonom č. 503/2003 Z.z. a preto neboli podmienky na jeho potvrdenie krajským súdom. Na základe tohto Najvyšší súd SR podľa ustanovenia § 250ja ods. 3 O. s. p. v spojení s § 250l ods. 2 O. s. p. zmenil rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 3Sp/1/2008-41 zo dňa 22. januára 2009 tak, že rozhodnutie odporcu č. sp. 2008/00014, ev. č. 2008/000102 zo dňa 1. februára 2008 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie pre nesprávne právne posúdenie veci.

Súd prvého stupňa aj správny orgán sú viazaní právnym názorom odvolacieho súdu, ak bolo rozhodnutie zrušené a vec bola vrátená na ďalšie konanie (§ 250ja ods. 4 O. s. p.).

Odvolací súd účastníkom náhradu trov konania nepriznal podľa § 224 ods. 2 O. s. p. v spojení s § 250k ods. 1 O. s. p. a § 250l ods. 2 O. s. p. a podľa § 151 ods. 1 a 2 O. s. p. v spojení

s § 246c ods. 1 veta prvá O. s. p., keďže úspešná navrhovateľka v odvolacom konaní ich náhradu nežiadala a neúspešnému odporcovi právo na ich náhradu nevzniklo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok n i e j e prípustný.

V Bratislave 29. júna 2011

JUDr. Jana Henčeková, PhD., v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Dagmar Bartalská